

HRVATSKI KRIŽNI PUT I BRITANSKA ULOGA U NJEMU

Piše: **prof. dr. sc. Branimir Lukšić**

pravnik, sveučilišni profesor, političar

Nakon završetka Drugoga svjetskog rata partizanski komunisti su počinili nečuvane zločine nad hrvatskim vojnicima i civilima, ženama, djecom i starijim ljudima, koji su im se predali na Bleiburgu. Taj hrvatski holokaust što je započeo 14., 15. i 16. svibnja 1945. nastavio se na marševima smrti nazvanim Hrvatski križni put. Neke užasne pojedinosti tih pokolja koje su počinili komunisti iznio sam u svojoj knjizi *Nedovršena Hrvatska* (FRAM-ZIRAL, Mostar, 2008.), pa one koje zanima upućujem na nju. Prema britanskom vojnom arhivu kod Bleiburga na jugoslavensko-austrijskoj granici bilo je 200.000 hrvatskih vojnika i oko 500.000 civila koji su tamo došli predati se britanskim postrojbama, no Britanci su ih na vjeroloman način izručili Titovim komunistima koji su velik broj njih, prema riječima engleskog povjesničara Nikolaja Tolstoja, poubijali u uvjetima »bezobzirnog divljaštva« (*The minister and the massacres*, London 1986., str. 387). Nakon prijevaram i silom iznuđenog vraćanja hrvatske vojske i civila Titovim partizanima na Bleiburgu, uslijedili su marševi smrti. Bolesne, iscrpljene, izgladnjele i pretučene vojnike i civile partizanski su komunisti gonili da pješake Jugoslavijom od austrijske do rumunjske i grčke granice. Tko je pao ili posustao bio je ubijen na mjestu. Ni imena tih stradalih najčešće nitko nije zabilježio. Prosudbe o broju stradalih na Bleiburgu i na Križnome putu koji je uslijedio, stradalih u novoosnovanim logorima u Sloveniji (Celje, Maribor, Kranj, Šent Vid, Škofja Loka, Slovenj-Gradec) i na stratištima, osobito kod Maribora, Celja i Kočevskog roga, kreću se 160.000 – 190.000. Monstruoznost tih zločina je u tome što su oni počinjeni nakon završetka rata. Od mnoštva maštovito izmišljenih načina mučenja koja su komunisti primjenjivali nad ovim žrtvama spomenuti ću samo neka koja po okrutnosti nadilaze scene iz horor filmova. Tako su u svibnju 1945. partizanski komunisti na silu ugurali 4.000 hrvatskih vojnika i civila u protuzračno sklonište tvornice »Impol« u Slovenskoj Bistrici (20 km od Maribora), zatim minirali ulaz u sklonište, tako da su žrtve umirale gušenjem u stravičnim mukama. Komunisti su zatim 1948. njihove kosti otkopali i spalili u pećima te iste tvornice. Otkopavanje i spaljivanje obavljali su uhićenici osuđeni na smrt, koji su nakon obavljenog posla likvidirani. Evo još jednog od mnoštva stravičnih prizora. Na Kočevskom rogu, jednoj

od početnih postaja Križnoga puta, ubijeno je i bačeno u dvije jame bez suđenja 30.000 – 40.000 osoba. Skupinu 75 – 90 istaknutih komunista, koja je obavljala ubijanje pod zapovjedništvom majora Sime Dubajića, odredila je Milka Planinc iz redova partizana 8. dalmatinskog korpusa. Prije ubijanja i bacanja u jamu krvnici su žene silovali.

Ništa bez Tita

Postavlja se pitanje, jesu li Tito i visoko vojno i partijsko rukovodstvo znali za ova ubijanja koja je počinila partizanska vojska na Bleiburgu, a zatim i na Križnome putu? Postoje vjerodostojni dokazi ne samo da je Tito znao, nego da je on i naredio ova ubojstva. Ovdje ću, radi ograničenog prostora, iznijeti samo neke od dokaza koje sam detaljnije naveo u svojoj spomenutoj knjizi. Tako prema izjavi Zdenka Zavadlava, nekadašnjeg načelnika Ozne za područje Maribora, naredba za ubijanje bez suđenja hrvatskih vojnika i civila »stigla je s vrha, a zna se gdje je bio vrh« (*Nedjeljni jutarnji*, 25. svibnja 2003.). U izjavi koju je jedan od najužih Titovih suradnika, Milovan Đilas, dao u prosincu 1979. listu *Encounter* o žrtvama nasilno vraćenim u Jugoslaviju on je, između ostaloga, rekao da u to vrijeme nije bilo pravilno uspostavljenih sudova pa da je najjednostavniji izlaz bio da se sve te ljude koje su Britanci vratili u Jugoslaviju »pobije i riješi problem«.

Poznato je da se u vrijeme tih stravičnih pokolja i neposredno prije njih Tito kretao tim predjelima. On je u ožujku 1945. uputio svim partijskim komitetima i komesarima vojnih jedinica slijedeću zapovijed: »Ovih dana pružit će se prilika da komunistička partija Jugoslavije preuzme vlast na teritoriju cijele države. Ta prilika trajat će samo nekoliko dana, a možda i samo nekoliko sati, i ako u to vrijeme ne likvidiramo sve naše neprijatelje, ta će se prilika zauvijek izgubiti.« (*Politički zatvorenik*, svibanj 2007.). Kako je moguće, pitamo se, ako se poštuju propisi o suđenju, »likvidirati sve neprijatelje« u samo nekoliko dana, dapače nekoliko sati? U svibnju te iste 1945. u svome govoru na mitingu u Ljubljani Tito je rekao: »Likvidirali smo dvjesta hiljada bandita, a još toliko smo ih zarobili. Stigla ih je ruka naše pravde.« Zato znanstvenik Klaus Jacobi u svojoj knjizi *Moj dnevnik* na listi svjetskih megaubojica 20. stoljeća stavlja Josipa Broza Tita na 10. mjesto s preko milijun žrtava koje je dao ubiti nakon završetka Drugoga svjetskog rata (*Bild* od 22. ožujka 2003. i *Večernji list* od 13. rujna 2004.).

Pravna kvalifikacija počinjenih zločina

Ovdje postavljamo pitanje pravne kvalifikacije kaznenih djela koja su počinile nad hrvatskim vojnicima i civilima britanske i partizanske postrojbe na Bleiburgu, te Titovi partizani na Križnome putu. Čin britanskih vojnih zapovjednika u izručenju u sigurnu smrt hrvatskih vojnika i civila koji su im se predali na Bleiburgu skoro nema presedana u povijesti civiliziranih naroda i protivan je svim propisima međunarodnog konvencijskog i običajnog ratnog prava. Predajom Britancima na Bleiburgu hrvatski su se vojnici našli u statusu ratnih zarobljenika, a hrvatski civili, žene, djeca i starci, u statusu tražitelja azila, pa su stoga nastala uzajamna prava i obveze koje predviđa međunarodno pravo. Ti su odnosi bili regulirani Ženevskom konvencijom od 27. srpnja 1929. »O postupanju s ratnim zarobljenicima«, koja je tada bila na snazi i koju je potpisala i Velika Britanija. Toj je konvenciji u siječnju 1943. pristupila Nezavisna Država Hrvatska putem za to nadležnog savezničkog vijeća Švicarske. Prema propisima te konvencije Velika je Britanija bila dužna skrbiti za životnu sigurnost svojih hrvatskih ratnih zarobljenika, zaštititi ih od nasilnih čina (čl.2) i smjestiti u krajeve dostatno udaljene od područja borbe kako bi bili izvan pogibelji (čl.7). Ne stoji eventualni prigovor da Velika Britanija nije imala tu obvezu budući da ona nije formalno priznala Nezavisnu Državu Hrvatsku. Velika je Britanija bila propisno obaviještena o pristupanju Nezavisne Države Hrvatske ovoj konvenciji, pa je za Veliku Britaniju nastala bezuvjetna međunarodnopravna obveza prema zarobljenim vojnicima. Velika Britanija bi se možda mogla poslužiti jednom drugom okolnošću u opravdanju svoga čina izručenja predanih Hrvata Titovim partizanima. Spomenuta je Ženevska konvencija bila donekle jednostrano izmijenjena odlukama koje su tijekom rata donijele četiri velesile, SAD, Velika Britanija, Sovjetska Rusija i Francuska. Prema ovim izmjenama tzv. ratni krivci koji bi se našli među ratnim zarobljenicima mogli bi se izručiti za suđenje i kažnjavanje svakoj savezničkoj državi koja bi to zatražila. Nakon završetka rata te su četiri velesile u Londonu u kolovozu 1945. sklopile »Sporazum o postupku i kažnjavanju glavnih ratnih krivaca Osovine«. Tome je sporazumu kasnije pristupila i Titova Jugoslavija. Sporazumom je uspostavljen »Međunarodni vojni tribunal« za suđenje onim ratnim krivcima »čiji se delikti ne mogu lokalizirati na pojedine zemlje« (čl.1). No ni ova izlika nije održiva. Ponajprije, u času kada je hrvatska vojska bila izručena Titovim partizanima (sredina svibnja 1945.) nije još bio sklopljen spomenuti londonski sporazum, niti je nastupila bilo koja

okolnost koja bi derogirala odredbe Ženevske konvencije iz 1929. o postupanju s ratnim zarobljenicima. Osim toga, Velika Britanija nije izručila Titovim komunistima pojedine osobe za koje je postojala sumnja da su tzv. ratni krivci, nego je ekstrahirala sve hrvatske ratne zarobljenike i zajedno s njima civilno pučanstvo koje je zatražilo zaštitu azila pred najezdom Titovih komunista. A da su Britanci i prije izručenja na Bleiburgu znali da Titovi komunisti ubijaju sve one za koje misle da bi mogli biti prepreka njihovoj apsolutnoj vladavini svjedoči, između ostaloga, i izvješće koje je britanski veleposlanik u Vatikanu poslao svome ministru vanjskih poslova Anthony Edenu 11. svibnja 1945., dakle četiri dana prije bleiburškog izručenja Hrvata. U izvješću stoji i slijedeće: »Ubrzo nakon okupacije svakog grada i sela partizani su uveli strašnu diktaturu komunističke partije. Počeli su s likvidacijom svih sumnjivih elemenata ili onih koji su im se činili dovoljno sumnjivima.« U tome izvješću od 16 stranica britanski veleposlanik opisuje partizanske pokolje u Dubrovniku, Metkoviću, Ljubuškom, Makarskoj, Mostaru, Širokom Brijegu i Sinju te navodi da su ta ubijanja bez suđenja bila unaprijed planirana (*Hrvatsko slovo* od 1. prosinca 2006.). Pa ipak nepuna četiri dana nakon toga saznanja Britanci na Bleiburgu šalju hrvatske zarobljenike i azilante Titovim partizanima u sigurnu smrt.

Glede partizanske vojske i njezinog vrhovnog zapovjednika Tita nedvojbeno je da su oni odgovorni za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti koje su počinili na Bleiburgu i Križnome putu. No njihovi zločini imaju također i pravnu kvalifikaciju genocida. Razjasnimo kratko ovu tvrdnju. Prema Konvenciji o genocidu iz 1948. genocid se sastoji u napadu na određenu rasu, naciju, etničku ili vjersku skupinu s namjerom da se ista eliminira ili brojčano smanji, ubijajući ili ozbiljno ranjavajući znatan broj njezinih članova ili pristaša, ili izlažući ih uvjetima za koje se računa da će uništiti ili smanjiti taj kolektivni entitet. Za zločin genocida je, dakle, potreban zločinački čin (*actus reus*) i zločinačka namjera (*mens rea*) da se ljudi unište baš kao pripadnici (između ostaloga) određenog naroda. A to se upravo dogodilo na Bleiburgu, Kočevlju, Križnome putu, Macelju i mnogim drugim do sada otkrivenim i neotkrivenim masovnim stratištima diljem Slovenije i Hrvatske. Dogodilo se ono što je srpski veleposlanik u Washingtonu Fotić rekao Bogdanu Radici za vrijeme Drugoga svjetskog rata da poslije rata treba pobiti barem milijun Hrvata da bi se uspostavila »biološka ravnoteža sa srpskim žrtvama«, kao i ono što je Tito rekao 1959. na Brijunima Ivanu Meštroviću kada mu je ovaj postavio pitanje u svezi s masovnim pokoljima Hrvata u proljeće i ljeto 1945. Tito je tada odgovorio: »To se

nikako nije moglo izbjeći. Trebalo je pustiti da se Srbi izdovolje.« Jedina krivnja velike većine žrtava komunističkog pokolja bila je njihova pripadnost hrvatskome narodu i katoličkoj vjeri. Ti su zločini počinjeni nad hrvatskim narodom zato jer se opredijelio za svoju državu. Stoga je nedvojbeno da se tu radi o zločinu genocida koji je počinila partizanska vojska sa znanjem i po naredbi svojih vojnih i političkih vođa, na vrhu kojih je stajao Josip Broz Tito.

Zločin bez kazne

Svjedoci smo danas u Hrvatskoj pokušaja da se komunizam i Tito rehabilitiraju u tzv. »antifašističkom« izdanju. Ovo se radi iz samoga političkog vrha. Međunarodno urušavanje i implozija komunizma kao da nisu zahvatili Hrvatsku, kao da jedino u Hrvatskoj nije srušen berlinski zid. Krivotvore se, ili jednostrano prikazuju, povijesne činjenice, što sprječava saznanje istine. Najvažnije državne i društvene funkcije u Hrvatskoj su u rukama bivših članova SKJ, Udbe i KOS-a, a ako su to mlađi ljudi netko u obitelji im je bio takav. I dok prurušeni komunisti koji su zaposjeli najodgovornije položaje danas u Hrvatskoj ne odbace ovaj neokomunizam, ili dok hrvatsko društvo ne odbaci njih, dok se javno ne prizna da su komunisti likvidirali sve one za koje su mislili da bi im mogli biti politički suparnici, dok se ne prizna da je Tito u doba Bleiburga i Križnoga puta htio stvoriti sovjetsku, a ne demokratsku Jugoslaviju, da su Tito i njegovi komunisti odgovorni za rušenje hrvatske države i obnavljanje Jugoslavije kao tamnice naroda, i dok se ne spriječi širenje komunističkog mentaliteta koji i dalje truje Hrvatsku, sve do tada ne će ozdraviti hrvatsko društvo. Treba otvoreno reći da zločini komunista niti u Drugome svjetskom ratu niti u poraću nisu bili »incidentni«, nego su logična posljedica dosljedno provedene marksističko-komunističke ideologije. Ovi zločini nisu bili pojedinačni, samovoljni ekscesi, nego sustavni, dalekosežno planirani i bezdušno provođeni. Zločini koje su komunisti počinili nad zarobljenim hrvatskim vojnicima i civilima na Bleiburgu i Križnome putu, kao i njihovi zločini nad svećenicima, redovnicima, bogoslovima, braćom laicima i časnim sestrama diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine, pravno se mogu kvalificirati kao ratni zločini, zločini protiv čovječnosti i kao zločin genocida. Otkrivanje i osudu tih zlodjela, kao i ostalih zlodjela koja su komunisti počinili za vrijeme svoje vladavine u Hrvatskoj, od nas traži Europska Unija i ostali demokratski svijet. Nažalost, ne samo da nitko do danas za te zločine nije odgovarao, nego u Hrvatskoj nije ni zakonski zabranjeno veličanje te

najkrvavije utopije 20. stoljeća, kao ni isticanje njezinih simbola i znakovlja. Štoviše, mnogi bivši pripadnici komunističkih obavještajnih služba, koji su odgovorni za ubojstva Hrvata u zemlji i inozemstvu, danas se slobodno kreću po Hrvatskoj, a neki od njih zauzimaju visoke položaje u društvenom i političkom životu zemlje. Moramo se složiti s konstatacijom u *Glasu Koncila* da su tzv. dostignuća titoizma u smislu stravičnog potencijala za ubijanje, nešto najgore što se dogodilo u poslijeratnoj Europi (*Glas Koncila* od 2. kolovoza 2009., str. 9).

Vjerolomni Albion

Engleski pisac J. B. Priestley jednom je napisao o svojim sunarodnjacima ovo. »Engleski establishment i njegove obožavatelje rese samodopadna obmana o samima sebi, licemjerje i vjerolomstvo, što je odavno poznato u vanjskome svijetu. Mi smo poznati zbog naših pobožnjačkih izdaja.« (Esej »What happened to Falstaff?«, u knjizi *Essays of five decades*, London 1969.). Dodajmo u potkrjepu ove tvrdnje da je britanska vojska u Austriji u isto vrijeme poslala u sigurnu smrt predajom sovjetima golem broj Kozaka, vojske koja se borila protiv ruskih komunista, te djecu, žene i ostale članove njihovih obitelji, iako se radilo o ljudima koji nisu nikada bili sovjetski građani, jer su emigrirali iz Rusije za vrijeme komunističke listopadske revolucije. To je bilo suprotno sporazumu u Jalti iz veljače 1945. da će biti izručeni sovjetima samo oni ratni zarobljenici koji su sovjetski državljani. Velika većina ovih ljudi je nakon toga poubijana ili je stradala u nehumanim uvjetima sibirskih logora, što su njihovi izručitelji sa sigurnošću mogli pretpostaviti. No ovo nije izolirani slučaj nehumanosti britanskih vlasti. Neka su od najstravičnijih zlodjela u Drugome svjetskom ratu počinili upravo Saveznici. Spomenimo pokolj civilnog pučanstva bacanjem atomske bombe na Hirošimu i Nagasaki, spomenimo da je u britanskim i američkim tzv. logorima smrti nakon završetka Drugoga svjetskog rata stradalo od izgladnjivanja i maltretiranja više od 9 milijuna Nijemaca, uključujući 1,5 do 2 milijuna njemačkih ratnih zarobljenika, spomenimo ovdje i Churchillovu ideju tzv. terror bombing, koja je primijenjena nad njemačkim gradom Dresdenom. Dana 13. i 14. veljače 1945. britanski i američki zrakoplovi su u nekoliko naleta po danu i noći bacili preko 700.000 zapaljivih fosfornih bomba na Dresden, grad skoro bez njemačkog vojnika i bez značajnih vojnih ciljeva, u kojemu je u to vrijeme bilo oko 600.000 građana i oko 600.000 civilnih izbjeglica iz Breslau-a, koji su bježali pred

divljanjem sovjetske vojske. U tome holokaustu stradalo je preko 500.000 ljudi, uglavnom civila.

Premda je o Bleiburgu i marševima smrti koji su uslijedili do sada dosta napisano, još uvijek ne postoji potpuna slika o tome, jer nisu dostupni britanski kao najvažniji povijesni izvori. Prema britanskim propisima najpovjerljivija vojna i obavještajna dokumentacija nije dostupna javnosti 75 godina od dotičnog događaja. Dakle, tek 2020. imat će se uvid u tu dokumentaciju.

Onima koji govore da se ne treba osvrnati na prošlost nego se usmjeriti na budućnost moramo reći da tematiziranje Bleiburga, Križnoga puta, i drugih komunističkih masovnih stratišta, nije pitanje politike, a još manje politikantstva, nego moralni i civilizacijski zahtjev istine i pravednosti, bez čega nema zdravog demokratskog društva. To je, osim toga, i zahtjev Europske Unije da se osude zločini bivših komunističkih totalitarnih sustava. Jer zločin je prešućivati zločin.

Održano na simpoziju Stopama pobijenih, Široki Brijeg, 2. listopada 2011. (<http://www.pobijeni.info/dogadjanja/clanak/27>).